***Aşağıdaki söyleşi Belkıs Önal Pişmişler tarafından Avrupa Sürgünleri için yapıldı. Söyleşiyi fotoğraflarla birlikte görmek isteyenler, [www.avrupasurgunleri.com](http://www.avrupasurgunleri.com) adresine bakablir.***

**** Mahir Çayan sosyalist harekette gerçek değeri hala bilinmemiş olan bir insandır. Önemli olan onun girdiği silahlı eylemler değil, silahlı mücadele teorisi de değil, kapitalizme karşı devrim teorisidir. Orhan Savaşçı'nın yeni çıkan anılarında yerinde olarak saptadığı gibi, anti emperyalist anti oligarşik devrim, kapitalizme karşı devrimdir.***

***· Deniz Gezmiş konusunda liberal dilin hakimiyetinden ziyade 'Herkesin***

***kendi Gezmiş'i var' belirlemesi bence daha doğru olur. Deniz de evrimleşen ve kendisini aşan birisiydi. Samsun'dan Ankara'ya yapılan 19 Mayıs Gazi Mustafa Kemal yürüyüşüne de katılmıştır, idamından önce 'Yaşasın Türk ve Kürt halklarının kardeşliği' de demiştir.***

***§ 1960'lı yılların ortalarında Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde Federal İstatistik Dairesi Başkanı Fritz Behrens'in görevden alınmasına yol açan şöyle bir belirlemesi vardı: 'Bu şekilde devam edersek 25 yıl sonra çökeceğiz '.***

§ ***Hacettepe Hastanesi Biyokimya Laboratuarında kimyager olarak çalışıyordum. Bir dönem okulda yardımcı asistanlık da yaptım. İyi para kazanıyordum ve 1974'te kurulacak örgütün ilk temel ihtiyaçları buradan karşılandı denilebilir.***

§ ***TDAS-1 çok eleştirildi, suçlamalara hedef oldu, özellikle Devrimci Yol ile çok tartıştık ve aradan 35-40 yıl geçtikten sonra bir dönemin önde gelen yapıtları arasında sayılacağını o dönem düşünmek mümkün değildi."***

§ ***Kürt hareketine yaslanarak ayakta durmaya çalışan bir sosyalist tipi yıllardan beri var***

*1.* ***Sondan ba layalım. Gelecekten dönü üzerine yazdığınızı duyurdunuz, gelecek bitti yargınızı tekrarlıyorsunuz. Biraz sanki Tarihin Sonu makalesini***
***c***
***ağrı***

***tırıyor, gelecek nasıl bitebilir ?***

"Sadece biz değil başka ülkelerdeki sosyalistler de bazen hayatlarını bile ortaya koyarak faaliyet gösterir, eylemler yaparlarken**, bulundukları durumla gelecekte ulaşacakları hedef arasında somut bir bağlantı kurarlardı.** Bu bağlantının gelişeceği yollar zamanla değişebilirdi ama her durumda kurulurdu.

**Bugün bu bağlantının kurulmasında ciddi sorunlar var**. Eğer bazen çok tehlikeli olan faaliyetinizin gelecekte kurmayı planladığınız dünyayla somut bağlantısını kuramıyorsanız, bu

durum kafanızda açık olsun veya olmasın, faaliyetten geride durursunuz.

Kısa süre önce bir yazar, ‘Neden ölelim ki’ başlıklı yazısında –bilincinde olmadan- bunu yansıtıyordu.

Eskiden şöyle düşünürdük: biz yapamayabiliriz ama başka ülkelerde yapacaklar…

**Reel sosyalizmin dağılmasının ardından 25 yıl geçti ve dünyanın durumu ortada…** Eski SSCB ve Doğu Avrupa ülkelerindeki gelişmeler –açıklamasına girmeyeceğim- ortada, Çin’de komünist partisi yöneticiliğinde gelişen kapitalist ilişkiler de ortada, Arnavutluk’tan hiç söz etmesek daha iyi olur.

Bunun dışında son 25 yıldır geniş bir **alanda kapitalizme karşı kalkışmalar gerçekleşti:** Meksika’da Zapatistalar, Arjantin’de fabrika işgalleri, Venezüella ve Bolivya’da ilerici yönetimler, Sosyal Forum hareketi, Kürt özgürlük hareketi, Gezi gibi…

Bunlardan bazıları –Gezi gibi- büyük oranda kendiliğinden hareketlerdir ama önemlidirler. Beklenen sonuçlara ulaşılamadı. **Bu durum geleceğin teorik olarak yeniden kurulması gerektiğini gösteriyor.** Bu hareketleri yakından izlediyseniz teorik olarak böyle bir yönelimin bulunduğunu, yoğun tartışmaların yaşandığını da görebilirsiniz.

25 yıldır ortaya hiçbir şey koyamayıp ardından da bu hareketleri mahkum etmek, benim açımdan ciddiye alınacak bir yaklaşım değildir.”

*2.* ***Marksizm ve Sosyalizm arasına niye bir cizgi ihtiyacı duyuyorsunuz?***

“İkisi aynı değil de onun için. Bu durum Marx’tan önce de vardı. Daha sonra özellikle de günümüzde tek Marksizm bulunmuyor, Marksizmler var; tıpkı sosyalizm gibi… Kullandığınız kavram aynı olabilir ama içerik farklı oluyor. Çok kişinin birbirinin ne söylediğini anlamamasında bunun önemli rolü bulunuyor. Kullanılan kavramlar aynı ama içerikler farklı…

‘Kurbağa gökyüzünü kuyunun ağzı kadar sanır’ sözündeki gibi dünyayı kendimiz ve bildiğimiz çevreden ibaret sanmıyorsak, özellikle başka ülkelerde son 25 yıldır gelişen hareketleri, bunların teorilerini yakından izlemek gereklidir. Bunları eleştirebilirsiniz ama bilinmeleri gerekiyor.”

3. ***Sosyalistlerin gerceğin yüzünü görmekte gecikmeli davrandıklarına ili kin yakla ımını z,reel sosyalizmden kapitalizme dönü***

***e yol a***
***c***
***an süre***
***c***
***le mi ilintili sadece? Berlin Duvarı kitabınızı tartı***

***abildiniz mi yeterince?***

“**Sosyalistler yıllardan beri gerçeklik duygusunu kaybetmiş durumdalar.**Gerçekliği kafalarındaki teoriye uydurmaya çalışıyorlar, olmayınca de teoriyi değiştirmek yerine gerçek olanı reddetmeyi tercih ediyorlar. Reel sosyalizmden kapitalizme dönüş birdenbire ortaya çıkmadı, yılların birikiminin sonucudur.

1960’lı yılların ortalarında Demokratik Almanya Cumhuriyeti’nde Federal İstatistik **Dairesi Başkanı Fritz Behrens**

’in görevden alınmasına yol açan şöyle bir belirlemesi vardı: ‘
**Bu şekilde devam edersek 25 yıl sonra çökeceğiz.’**
Yaklaşık olarak da böyle oldu. Alternatif konusunda aralarında anlaşamasalar da ‘bu iş böyle gitmez’ konusunda anlaşan ve bunu ifade eden insanlar vardı (Bir tanesi Che Guevara’dır).
**1960’lı yıllarda reel sosyalizm içindeki mücadele anlaşılmadan 1989-1991’i anlamak mümkün değildir.**

**1989 Berlin Duvarı kitabının SBF’de yardımcı ders kitabı kabul edildiğini biliyorum**. İlk baskısı 2000 taneydi ve yaklaşık beş yılda tükendi. 70 milyonluk bir ülke için kötü bir rakam ama 500 basılan kitapların bile satmadığı bir dilin konuşulduğu çerçevede yaşıyoruz. Ülke içinde ve dışında durum böyle…

Reel sosyalizmin tarihi ve buradan çıkan sonuçlar üzerinde özellikle eski TKP çevresinden arkadaşlarla ayrıntılı tartışmalarım oldu. Bir süre sonra bitiyor çünkü iktidardaki sosyalizmin tarihi yeterince bilinmeyince görüşünüzü savunmakta zorluklarla karşılaşıyorsunuz. Sorun ne Kruşçev ne de Gorbaçov… Sosyalizmin tarihinde ya anlattığın gelişmeler olmamıştır, diyeceksiniz, ki böyle söylemek hayli zordur; ya da bu gelişmelerden senin çıkardığın sonuçlar çıkmaz diyeceksiniz, ki bu da zordur. İkisi de yapamıyorsanız tartışmanız mümkün olmuyor.”

4. ***Türkiye solunun da ‚12 Eylül`de yenilmediğini, bilakis bozguna uğradığını söylüyorsunuz? Bozguna uğramı  görüyor musunuz kendinizi de.***

“Bunu söyleyen sadece ben değilim. PKK, 1984 atılımı için ‘Diriliş’ der. Başka bir ifadeyle ‘Daha önce ölü gibiydik’ demek ister. 12 Eylül 1980 darbesinin ardından PKK dahil herkes bozgun düzeyinde ağır bir yenilgi yaşadı. **Sorun bozgun yaşamakta değil, ardından ayağa kalkmasını becerebilmektedir.** Kötü yenilgi hatta bozgun yaşayabilirsiniz; iyi bir şey değildir ama olabilir. Kafayı buna takmadan gerekli sonuçları çıkarıp devam edebilmesini bilmek gerekir. Kafayı ‘biz bozgun yaşamadık’a takarsanız, orada kalırsınız.

Kişi olarak bu duyguyu yaşamadım çünkü Avrupa gibi çok farklı bir ortamda hem kendimi yeniledim hem de somut işler yapabildim. Kişinin bulunduğu örgütün devam edememesi, kendisinin de aynı durumda olmasını gerektirmiyor.”

5. ***Sosyalist harekette yer alan devrimcilerin ciddi ve değerli onca deneyime kar ın bu birikimi yansıtan dil ve davranı***

***zenginliğiyle izdü***

***ümü nasıldır sizce?***

“Büyük deneyler yaşamış olmak eğer bunları yaşayanlar arasında eylem ve değerlendirme ortaklığı bulunmuyorsa ya da çok azsa, **deneyin yoğunluğu oranında ortak dil ve davranışa yol açmaz.** Bunu hapishane direnişlerinde bile görebiliyoruz. Sosyalistler 12 Eylül’den günümüze hapishanelerde büyük direniş sergilediler ama bunun ortak denilebilecek tarihi ifadesi bulunmuyor. Faşizme karşı mücadele değil, örgüt propagandası ve karşılıklı suçlamalar ön plandadır. İnsan genelin içinde eriyebilir de varlığını daha iyi de gösterebilir. Yeterlilikle ilgili bir meseledir.

Yine de eskisine göre ilerleme var bu konuda…”

6. ***Cok yazdığınızı, hedef ve planlarla calı tığınızı okuyoruz. Emperyalizm çözümlemesi dönemin en dikkat cekici calısmalarından sayılan ve etkileyici bir bro***

***ürden fazlası olan Türkiye Devriminin Acil Sorunları nasıl yazıldı? Fiziksel ko***

***ullar, kaynak taraması gibi a***
***c***
***ılardan da söz ederek anlatabilir misiniz?***

“Türkiye Devriminin Acil Sorunları – 1 başlıklı broşürü yazma fikri bende 1974’ün ilk aylarında oluştu. O dönem legal ve illegal bütün yayınlara ulaşıyorduk. Yayınların ortak noktası THKP-C eleştirisiydi denilebilir. En dikkat çekici eleştiri yeni kurulan TSİP’in İlke adlı dergisinde yer almıştı ve Kesintisiz Devrim II-III’te ifade edilen emperyalizm teorisini eleştiriyordu. Başka yayınlar da vardı ama en yetkin olanı buydu denilebilir.

ODTÜ’de teknik bir bölümü –kimya- bitirmiştim ve yüksek lisans yapıyordum ama modern ekonomi bilgim iyiydi. Hem teknik olmayan seçmeli derslerde epeyce öğrenmiştim hem de İngilizcem iyi olduğu için Swezzy, Baran, Magdoff gibi modern emperyalizm araştırmacılarının henüz çevrilmemiş kitaplarını okuyabiliyordum. Geçerken belirteyim ODTÜ İngilizcesi hele de teknik bölüm bitirmişseniz iyi değildir.  Politik metinleri bu dilden okuyabilmek için ayrıca çalışmış olmanız gerekir.

Çok sayıda İngilizce kaynak nereden bulunabilir?

Ankara’da Tarhan Kitabevi vardı ve İngilizce kitaplar satıyordu ama kaynaklar çok sınırlıydı. Kavaklıdere’de Amerikan Kütüphanesi vardı ve Us News and World Report gibi önemli dergiler buradan bulunabiliyordu ama daha fazlası da yoktu. ODTÜ kütüphanesi çok zengindi ve aradığınız hemen her kaynağa kitap veya dergi olarak ulaşabiliyordunuz.

Buradan kitap ödünç alabilmek için okulda öğrenci olmak gerekiyordu. Bunun yanı sıra öğrenci kimliğine sahip olmadan okula da giremiyordunuz. Deniz Gezmiş bir dönem ODTÜ yurtlarında kalmış olduğu için ana giriş kapısına jandarma karakolu kurulmuştu. Okul ile ilgili bir kimliğiniz (öğrenci, öğretim üyesi veya çalışan) yoksa kapıdan giremiyordunuz. Yüksek lisans öğrencisi olmam bu anlamda çok faydalı oldu.

Hacettepe Hastanesi Biyokimya Laboratuarında kimyager olarak çalışıyordum. Bir dönem okulda yardımcı asistanlık da yaptım. İyi para kazanıyordum ve 1974'te kurulacak örgütün ilk temel ihtiyaçları buradan karşılandı denilebilir.

Teksir makinesi mesela olmadan olmazdı.

İlk baskısı –tabii gizli olarak- broşür halinde 300 taneydi ve kısa zamanda tükendi.

**Çok eleştirildi, suçlamalara hedef oldu, özellikle Devrimci Yol ile çok tartıştık ve aradan 35-40 yıl geçtikten sonra bir dönemin önde gelen yapıtları arasında sayılacağını o dönem düşünmek mümkün değildi**."

***7. Kırk yıl sonrasını yazarken neler düşündünüz, yıllar, insanlar, kuramlarla beraber, devletin şimdiki niteliği ile birlikte, cok kişisel bir nokta olabilir, ama yanıtlarsanız önemli tarihsel bir aktarım sayılacaktır. Kırk yıl önceki siz ile şimdiki karşılaşmanızdan en ccarpıcı olan neydi? Mahir Cayan´ı şimdi nasıl değerlendiriyorsunuz?***

“Belirttiğim gibi broşür TDAS-1 adını taşıyordu. İki kitap halinde planlanmıştı ve ikincisi Türkiye tarihi ve ülkenin özellikleriyle ilgili olacaktı. Planlama böyleydi ama yazabilmem mümkün olmadı.

**40 Yıl Sonra TDAS’ı yazdığım zaman (2015) amaç, değişen ve değişmeyeni ortaya koymaktı.** 1970’li yılların ikinci yarısında ama özellikle 1980’lerde şekillenen **neo liberal kapitalizmi, bu bağlamda bilgisayarlaşmayla karakterize olan üretimdeki büyük değişimi –üçüncü sanayi devrimi de denir- bunun çalışanların ve devletin yapısında ortaya çıkardığı değişmeleri görememiştim.**
Sadece ben mi, genel olarak görülememişti.

Buna karşılık geleceğe yönelik müthiş belirlemeler de vardı. Mesela 1971’de emperyalizmin yeni bir bunalım döneminin başladığı tespiti gibi… Bunun emperyalist ülkeler arasındaki ilişkilerde ve kapitalist sistemin iç yapısında ortaya çıkardığı değişiklikler, sosyalist ülkelerle ilişkilerde değişim gibi bileşenleri incelenmişti.

TDAS’ı bir kere daha baştan aşağıya okuduğumda beni en çok etkileyen 40 yıl önce reel sosyalizm-emperyalizm ilişkisiyle ilgili yapmış olduğum tespit oldu. ABD ile SSCB arasındaki ticaret ilişkisinden hareketle (SSCB ham madde ihraç ediyor, sanayi ürünleri alıyordu; ek olarak yüksek miktarda tahıl ithali söz konusuydu) bu ilişki böyle sürerse sosyalizmin geleceği iyi olmayacak belirlemesi yapmışım. Sosyalizmin bu sorunu aşacağına inandığımı da belirtmişim tabii ama o günün koşullarında bu belirlemenin yapılması bile önemlidir.

Sosyalist sistem kalmamış, Latin Amerika ülkelerindeki silahlı mücadele hareketleri yenilmişti. Dahası silahlı mücadele denilince sosyalistler değil İslamcılar ön plandaydı. İslamcıların silahlı mücadeleye getirdiği yeni bir üslup vardı; canlı bomba… Başka türlü yenilikleri 1960 ve 1970’li yıllarda sosyalistler yapmıştı. Mesela silahlı eyleme başlamak için şartların olgunlaşmış olması mutlaka gerekli değildir, bazı durumlarda silahlı eylemin kendisi bu şartları olgunlaştıra bilir (Che Guevara) gibi…

Tarih teoriler mezarlığıdır. Eskileri gider, yenileri gelir. Eskiye saplanmak yerine, yeniyi görmek

gerekir.

**Mahir Çayan sosyalist harekette gerçek değeri hala bilinmemiş olan bir insandır. Önemli olan onun girdiği silahlı eylemler değil, silahlı mücadele teorisi de değil, kapitalizme karşı devrim teorisidir.** Orhan Savaşçı'nın yeni çıkan anılarında yerinde olarak saptadığı gibi, anti emperyalist anti oligarşik devrim, kapitalizme karşı devrimdir.

1970'li yılların başlarında TİP ve THKP-C dışında ülkenin dışa bağımlı kapitalist bir yapıya sahip olduğunu savunan yoktu. Tarım burjuvazisini devrimin doğrudan ya da dolaylı müttefiki olarak görmeyen bir anlayış, tarımda kapitalizmin egemenliğini, köylülüğün ayrıştığını, devrimin esasının toprak devrimi olmadığını, kapitalizme karşı bir devrimi savunuyor demektir.

Bu teori bugün hala büyük değer taşıyor.

THKO ile THKP-C arasındaki asıl büyük farklılık da buradadır.

İleride bununla ilgili bir sorunuz var, orada yeniden üzerinde duracağım."

8. ***Öyküler yazdınız, Yazın dergisini uzun süre cıkardınız kendinizi bir edebiyatcı olarak da görür müsünüz? Almanya da Türk***
***c***
***enin ölmekte olduğu dü***
□
***üncesine ne dersiniz, ne yapılmalıydı?***

“İki öykü kitabım iki de romanım var ama bunlardan hareketle edebiyatçı olunmaz. Kendimi böyle görmüyorum. Yazın Dergisi, içinde edebiyat da bulunan ama esas olarak kültürel bir dergiydi yani kapsamı edebiyattan daha genişti.

Bu dergiyi yayınlanmaya başladığında bana geleceğimin olmadığı söylenmişti. Almanya’da ikinci kuşak vardı ama sonraki kuşaklar artık Türkçe okumayacaktı. O dönemin şartlarında bu anlayış doğru görünüyordu ama daha en az 20 yılımız vardı, bu da yeterdi (Yazın 26 yıl yayınlandı).

Sonraki gelişmeler durumun hiç de böyle olmadığını gösterdi. Üçüncü sanayi devrimi denilen süreç aynı zamanda haberleşme devrimini de içerir. Cep telefonları, internet, uydu televizyonlarla ülkedeki Türkçe Almanya’da herkesin evine geldi.

Türkçe ama hangisi? Kötü bir Türkçe…

**Almanya’da Türkçenin ortadan kaybolması mümkün değil, ama kaçınılmaz olarak zayıfladı ve böyle de devam edecektir.**

Eskiden “çocuklar ana dillerini iyi öğrenmeden başka bir dili iyi öğrenemez” diye bir teori vardı. Bu teorinin dönemi geçti. Bu teori birinci kuşak anne-babanın Almanca konuşamadığı, çocuğun ise esas olarak Almanca bildiği için onlarla yeterli iletişim kuramadığı döneme aittir. Aile sosyalizasyonundaki bu eksiklik çocuğun hayatını her alanda etkiliyordu.

Şimdi böyle bir durum söz konusu değil, herkes Almanca biliyor.”

9. ***Paris Ev İ galleri kitapcığınızda gerek yurtdı ına cıkmı sosyalistler devrimciler, gerekse Türkiyeli i  sizler veya ka  cak i il***

***er, gerekse de Avrupa solu ile ilk kar***

***ılamanın izleri var.Bu izlenimi aktardığınızda tepki aldınız mi,***

***imdiki gözlemleriniz nelerdir?***

“Kitap 2001 yılında ya da 15 yıl önce yayınlandı. O yıllarda Türkiyeli devrimcilerin Avrupa ülkelerinde yaptıkları kimsenin umurunda değildi zaten o eylem de kimsenin umurunda olsun diye yapılmamıştı. Çoğunluğunu işçilerin oluşturduğu önemli bir kitle eylemiydi, Türkçe ve Fransızca basında geniş yer buldu. Fransız televizyon kanallarında yayınlara konu oldu.

1983 yılından sonra Paris’e sürekli gidip geldiğim ama orada yaşamadığım için Türkiyeli göçmenlerin mücadelesi ne gibi aşamalardan geçmiştir, şimdi hangi durumdadır bilmiyorum. Dışarıdan gözlemleyebildiğim kadarıyla ‘sans papier’ denilen kağıtsızların ve mültecilerin mücadelesi ön planda görünüyor.”

10. ***Cezaevinde yazdığınız mektupları derlediğiniz Belma`ya Mektuplar türünün bildiğim kadarıyla bu anlamda ilk örneği. Bu önemli. İlki u sorumun, bunları yayınlarken özel bir alandan cıkarmı oldunuz. Bunu özgür bir tutum olarak mı örneklediniz? İkincisi, bu mektuplar***

***c***

***ok dar ili***

***kileri gizliliği temel almı***

***bir siyasal disiplinin insanı olarak sizin a***

***c***

***ınızdan yazılırken sakınca olu***

***turmadı mı?***

“Özgür bir tutum söz konusu değil çünkü mektupların fotokopilerini yıllar sonra bana ileten ve imkan olursa yayınlanmasını da isteyen Belma’dır. Bunu kitabın girişinde de belirttim.

Bu mektupların yayınlanması herhangi bir tabuya karşı tutum değildir. Tabuları eskiden beri umursamadım. Aşağıda da belirttiğim gibi, bu mektuplar başından itibaren ikimiz arasında kalmadı. Devletin bildiğini başkasından neden saklayayım?

Belma bir keresinde bana cezaevindeki iki savcının koğuşa gelip birikmiş birkaç mektubu kendisine verdiğini, bunları okumanın hoşlarına gittiğini belirttiklerini yazmıştı.

Belma’nın mektuplarını saklamam mümkün olmadı. İki yıl sekiz ay hapishanede kaldım ve sekiz yer dolaştım. Saklasaydım bile kaçtıktan sonra yanımda taşımam mümkün değildi.

Gizlilik konusunda hiçbir sakınca söz konusu değildi çünkü kitap yayınlandığı zaman 37 yıl geride kalmıştı. Ek olarak bu mektuplar benim bulunduğum hapishane (Isparta) ile Belma’nın bulunduğu Sağmalcılar arasında gidip geldi ya da iki hapishane yönetiminin denetiminden geçti. İstanbul’daki ilişkilerle ilgili konuşacağımız zaman –ki çoğu olduğu gibi duruyordu- Koç Holding’in gazetelerde yer alan bir faaliyetinden söz ederek konuya giriyordum. Dışarıdayken sadece ikimizin bildiği özel bir dilimiz de vardı.

Bu mektuplardan hareketle şu veya bu ilişkinin ortaya çıktığını duymadım. Zaten mümkün değildi…

Yıl 1977-1978 idi. Benzerleri bugün yazılamayabilir, mahzurlu olabilir. Zamana göre düşünmek gerek…”

11. ***İlk sormak istediğim soru  imdiye kaldı, sosyalistler yenile, gerileye ,tahrip edilmi  bilgi ve deneyimlerle yabancıla***

***ma mı ya***

***ıyor? Bu Avrupa solu a***
***c***
***ısından nasıl?***

“Geçmişi idealize ediyorlar, iyi yanlarını seçerek iyice abartıyorlar ve var olmayan bir geçmişle kendilerini özdeşleştiriyorlar. Geçmiş bu kadar iyi idiyse, 12 Eylül sonrası neden bu kadar kötü oldu sorusunu da sormamayı tercih ediyorlar.

Olmayan bir geçmişle kendinizi özdeşleştirince, o geçmişe yabancılaşmak da söz konusu olabiliyor.

Batı Avrupa değil, Almanya solu hakkında konuşabilirim. Altı yıl 1999-2005 arasında Demokratik Sosyalizm Partisi (PDS) adını taşıyan –sonra Sol Parti oldu- yapının Frankfurt il yönetiminde bulundum. Burada ikinci politik sosyalizasyonumu yaşadım diyebilirim. Geçmiş konusunda bizden çok daha gerçekçiler.

**Türkiye toplumunun geçmişle sorunu var.** Geçmişin işine gelen yanlarını abartıp idealize eder, geri kalanı boşverip kendini o idealize edilenle özdeşleştirir. Bu anlayış bu toplumdan doğan sosyalist harekete de geçmiş durumdadır.

**Bir toplum eksikleri olsa bile geçmişiyle yüzleşmek zorunda kalmışsa** –Almanya'nın Nazi geçmişiyle hesaplaşması gibi-
**bu özellik sola da geçiyor.**
Demokratik Almanya Cumhuriyeti kökenli çok sayıda sosyalist tanıdım, hala solda duruyorlardı ve artık var olmayan ülkelerinin geçmişini oldukça objektif değerlendiriyorlardı.

Bizim için düşünülemeyecek bir durumdur."

12. ***En son FARC silah bırakırken , PKK bir yöntem ararken, Türkiye´de ise liberal bir dilin me ruiyeti ele gecirdiği iddiasına ne dersiniz? Sözgelimi Cayan ve Deniz Gezmi arasındaki hakim bağın koparılmak istenmesi de buna örnek verilebilir.***

**"Bunun sorumlusu biziz diyebilirim. Çayan ile Gezmiş arasındaki bağ çok abartılmıştır. İkisinin temsil ettiği hareketler arasında ciddi farklılıklar vardır, ama bunlar yok sayılmıştır.**

THKO, ODTÜ kökenli bir örgüttür. Burada kurulmuştur, önemli militanları bir dönem bu okulda öğrenciydiler. Ben de aynı yıllarda burada öğrenciydim ve olayların içinde yaşadım. Tabanda THKO'lularla THKP-C'lilerin arası hiçbir zaman iyi olmadı. 1970 başında da böyleydi, Kızıldere'den sonra da böyle oldu.

1972-1974 arasında Ankara'da THKP-C'nin görüşlerini savunan dar bir gruptuk ve

yakalanmamış olan THKO'lularla da bağımız vardı ama iyi bir ilişki olduğunu söyleyemem.

Hapisten birlikte kaçılmasından ve Kızıldere'de ortak eylemden hareketle bu iki örgütün yakınlaştığı iddia ediliyor ki, tabanda böyle bir durum söz konusu değildi.

İçinde benim de bulunduğum grubun hapisten kaçması birkaç örgütün işbirliğine dayanır ama buradan örgütler arasında yakınlaşma olduğu sonucu çıkmaz.

Denizlerin idamının engellenmesi 12 Mart cuntası ve onun hükümetiyle devrimciler arasında önemli bir prestij konusuydu, bu nedenle ortak eylem yapıldı.

12 Eylül 1980'den kısa süre sonra Adana'da Devrimci Yol'dan Mustafa Özenç bir ormanda yakalanır. Getirildiği karakolda gizlemeyi başardığı silahla dört jandarma ve polisi öldürüp kaçar. Cunta için yakalanması bir prestij meselesiydi, bizim için de yakalanmaması… Herhangi bir devrimci örgüte ulaşabilseydi, hangisi olursa olsun kendi insanını içerde bırakıp onu ülke dışına çıkarırdı. Maalesef kardeşinin evinde yakalanacaktı.

Tersi olabilseydi, Özenç şu veya bu örgüt tarafından kaçırılabilseydi, bu durum o örgütle DY arasında yakınlaşma anlamına mı gelecekti?

Gerçeği görmeyip efsane üretmek sadece zararlı oluyor.

Deniz Gezmiş konusunda liberal dilin hakimiyetinden ziyade '**Herkesin kendi Gezmiş'i var' belirlemesi bence daha doğru olur.**
**Deniz de evrimleşen ve kendisini aşan birisiydi.**
Samsun'dan Ankara'ya yapılan 19 Mayıs Gazi Mustafa Kemal yürüyüşüne de katılmıştır, idamından önce 'Yaşasın Türk ve Kürt halklarının kardeşliği' de demiştir.

20'li yaşlardaki insanların sürekli öğrenmesi ve küçük sayılamayacak ölçüde değişmesi son derece normaldir. Bence Deniz için bu değişme Mahir'den daha fazla olmuştur. **Hayatlarını**

**kaybettiklerinde görüşleri arasında önemli farklılıklar vardı ama kendilerini aşabilme özellikleri ortaktır.**

Bazı tipler Deniz'in hayatının bir bölümünü alıp buradan Mustafa Kemalcilik çıkarabilirler. O dönem herkes Mustafa Kemal'den ve anti emperyalist olarak görülen Birinci Milli Kurtuluş Savaşı'ndan başladı. Komer'in arabasının ODTÜ'de yakılmasının ardından bu eyleme de 'İkinci Milli Kurtuluş Savaşımızın meşalesi' denilecekti.

Yoğun Atatürkçü bir eğitim görerek üniversiteye gelmiş insanların başka türlü davranması beklenemez. Öğrendiler ve öğrendikçe de orta ve lise eğitimiyle yaşadıkları sosyalizasyonu aştılar.

Birazdan konuya tekrar geleceğim."

13. ***Kürt özgürlük mücadelesi , HDP ve sol arasındaki sancılı sorunlu ili kiyi siz nasıl görüyorsunuz yurtdı***

***ındaki davranı***

***bi***
***c***
***imi a***
***c***
***ısından?***

"Kürt hareketine yaslanarak ayakta durmaya çalışan bir sosyalist tipi yıllardan beri var. Hareketin gölgesini kendi gölgesiymiş gibi pazarlıyor, şu veya bu konuda PKK'yi eleştirmek için önce onun kendisini eleştirmesini bekliyor hatta böyle olduğunda bile sesini çıkaramıyor; böyle

tipler var.

Burada Kürt hareketinden çok kendimizi eleştirmek gerekir. Kendi ayakların üzerinde durursun, onlarla dayanışma içinde olursun, gerekli yerde de eleştirirsin.

Aynı sorun Türkiye'de de var."

14. ***Mahir Cayan´ı, Türkiye sosyalist devrimcileri entelektüel olarak örnek alabildiler mi?***

"Entelektüel örnekten neyin kastedildiğini açmak gerekiyor.

Mahir Çayan kendisini aşabilen bir insandı. Daha önce ülkeyi yarı sömürge yarı feodal olarak değerlendiriyor ve MDD'yi savunuyordu (Bkz. Sağ Sapma Devrimci Teori ve Pratik yazısı). Sonra bunun yanlış olduğunu görür ve değiştirir.

Bu özelliği örnek alınmalıdır. Öğrenir, eskiye saplanıp kalmaz ve kendisini aşar.

İyi eğitim görmüştü. SBF mezunuydu ve iyi Fransızca biliyordu.

Mahir'i eylem temelinde Deniz ile birleştirmek yanlıştır.

THKO'nun tek teorik yazısı, Türkiye Devriminin Yolu ile, Kesintisiz Devrim II-III'ü karşılaştırın; arada büyük fark vardır. Bunları es geçerek canımız öyle istiyor diye büyük farklılıkları görmezden gelmek yanlış olmuştur.

Yıllardan beri Deniz Gezmiş öne çıkarılır, Mahir Çayan geriye itilmeye çalışılır. Bence normaldir. Mahir Çayan farklı bir anlayışı temsil ediyordu.

İstediğiniz kadar kahraman olun, **dışa bağımlı kapitalist bir ülkede yarı feodal ilişkilerin hakimiyetinden söz ediyorsanız, bir süre sonra tehlikeli olmaktan çıkarsınız.**

Mahir Çayan da bir dönem aynı görüşü savunmuştu ama kısa sürede bunu aştı.

Mahir'in hayatından bir dönemi alıp buradan sadece anti emperyalist bir savaşçı çıkarmak mümkün değildir."

15. ***Bağımsızlık,özgürlük ve e itlik mücadelesi verdiğini savunan örgütlerde ağır ic catı ma ve infazların bu denli zemin bulabilmesi feodal özünü a***

***amadığından mı ? Niye tartı***

***amaz sol?***

"Sol içi şiddetin feodallikle ilişkisi olduğunu düşünmüyorum. **Biz bu toplumda sosyalize olduk ve onun hakim değerlerini içselleştirdik. Sosyalist olduktan sonra da bu durum fazla değişmedi.** O değerler sosyalist teoriyle eklemlenerek, belki biraz aşınarak ama ortadan kalkmayarak varlıklarını sürdürdüler.

**Politik şiddet bizdeki şiddetin küçük bölümüdür**. Toplumun her tarafından şiddet fışkırıyor. Erkeklerin erkeklere ve kadına, her iki cinsin çocuğa uyguladığı şiddet günlük olay durumundadır. Toplumsal bir olgunun sola yansımaması düşünülemez.

ASM bünyesinde yer almış iki kişi, Erdal Boyoğlu ve ben bu konuyla yakından ilgilendik. Bu konuda yazdığım uzun yazı www.yazinverlag.org adresinde okunabilir."

16. ***Entelektüel  iddet ve  iddetin ahlakı üzerine neler söyleyebilirsiniz?***

"Bu soruya derli toplu ve kısa bir cevap vermek zor. Bu nedenle geçiyorum."

17. ***Sürgün veya göcmenlik veya politik nedenlerle yurtdı ınacıkmı lık bir kimlik değiikl igi midir, bir ad bulup platform olu***

***turmak niye oldukca gü***
***c***
***? Ar***

***iv olu***

***turmak önerinizde bir a***

***ama sağlayabildiniz mi?***

“Şu veya bu nedenle ülke dışında yaşamak zorunda kalmak kimlik değişikliği gerektirmez. Kimlik sabit değildir. Değişebilir ve daha çok boyutlu duruma gelebilir. Sosyolojide hibrid kimlik deniliyor. Bir ülkede sosyalize olmuş olmanız, 30 yaşından sonra ülke dışına çıkmak zorunda kalmanız, eskinin sınırları içinde kalacağınız anlamına gelmez. Çok sayıda insan orada kalarak kendini koruyabileceğini sanıyor ve ne kadar yanıldığını anladığında da geç oluyor.

ASM’nin kuruluş toplantısında tam hatırlamıyorum ama sanırım Avusturya’dan bir arkadaşın şöyle bir belirlemesi vardı: Yıllarca burada bir şey yapılmaz diye düşündük, aklımızda hep Türkiye ve oranın sorunları vardı ve ancak yıllar sonra bunun çürümeye götürdüğünü gördük.

Evet, bu arada 25 yıl geçmiş durumda ve artık çok geçtir.

Platform konusunda sıkıntı yaşamadım diyebilirim. Bunun için öncelikle üretebilmeyi ve uygulamayı esas alacaksınız, sayıyı önemli görmeyeceksiniz.

Avrupa ülkelerinde iş yapılır mı yapılmaz mı sorusu tartışılmaz, iddiası olan yapar.

Yapılabildikten sonra da tartışmaya gerek kalmaz.

Ülke dışındaki bir ülkede yıllardan beri yaşıyor iseniz, o ülkeye ait tarihinizin bulunması gerekir. Avrupa yöneticiler ve üst düzey militanlar mezarlığıdır. Türkiye’de iken bulunduğu örgüt için son derece önemli olan kişiler, yer değiştirdiklerinde kendilerini yeniden üretemeyince eski konumlarının çok gerisine düşerler. Olabilir, insan böyle durumlarla karşılaşabilir ama bunu yaşayan insanlar bunu kabullenemiyorlar.

Özellikle 1980’li yıllarda bu durumu her örgütte görmek mümkündü. Sonrasında azalarak da olsa sürdü.

Bunun için kişinin kendisi dışındakileri suçlamasının anlamı yok. Sorun sürece dahildir. Önünüze engeller çıkacaktır ve bu engeller dün yakın olduğunuz kişiler tarafından da çıkarılabilir. Engel olundu yapamadım, demek yerine, engelleri aşmakta yeterli olamadım demek daha yerinde olur. O zaman gelişme şansınız da daha fazla olur.

Arşiv konusunda gelişme olmadı ve vazgeçtim. İnsanlar kendi ürettiklerine sahip çıkmıyorsa, hiç ilgi göstermiyorsa, bunu yapmak bana düşmez.”

*18.* ***Türkiye`yi izliyor, gözlüyor, fakat hic özlemiyorsunuz öyle mi?***

19.

“Evet! Türkiye’de hayatım büyük kentlerde geçti: Adana, Ankara ve İstanbul. Özellikle de son ikisinde… Büyük kent dünyanın her yerinde birbirine benzer. Küçük bir yerden gelseydim, orasını özleyebilirdim çünkü dünyada benzeri yoktur, ama büyük kent öyle değildir.

Doğal güzellik her yerde var. Sizin için asıl olan büyük kent kültürüyse, bunu da çok yerde bulabilirsiniz.”

19. ***Nerede bulunursanız orada dil ve bilgiyle katılımı savunuyorsunuz, fakat politik sürgünlerin ülkelerine dönü hakkını savunması bir tercihten cok, görev de değil midir?***

**“Politika yapmak görüşlerini deklare etmek değildir; insanların onu duymasını, önemsemesini sağlamaktır. Bunun içinse bulunduğun yerde üretmek, dikkat çekmek gerekir.**

HDP yıllardan beri önemsemediği ülke dışına artık öyle bakmıyorsa, bunun önde gelen nedeni Avrupa’dan aldığı oylarla TBMM’ye girebilmesidir.

Türkiyeli politik göçmenler yıllardan beri yaşadıkları ülkelerde üretici olabilselerdi, kendileri istemese bile daha fazla ilgiye mazhar olurlardı.

Bu yapılamayınca dönüş hakkının sürekli savunulması pratikte de gördüğümüz gibi pek anlam taşımıyor.”

***Bu yazı için gerekli kısa biyografide ne yazacağımı bilemedim. Politik biyografim genelde biliniyor. Biyografim eğitim ve yazı hayatım olsun diye düşündüm.***

*1950’de doğdum. 1972’de ODTÜ’yü bitirdim, 1974’te aynı üniversitede yüksek lisans yaptım. 2006’da J.W.Goethe Üniversitesi politik bilim bölümünü bitirdim (yan bölüm sosyal psikoloji). Altı yıl sonra aynı üniversitenin felsefe bölümüne yazıldım (yan bölüm etnoloji), sonuna yaklaştım sayılır.*

*Birisi Almanca 17 kitap yazdım. Yasadışılık şartlarında yazdıklarım daha sonra birleştirilerek legalde basıldı. Hepsi 40 Yıl Sonra TDAS içindedir. Önemli bir yazım kayboldu, bulamadık. Kısaydı, hatırladığım özetini yazdım.*

*17. kitap önümüzdeki Ekim ayında çıkıyor: Geleceğe dönüş… adıyla…*